

3. Churekova T. M., Puranen V. N. Socializacija detej doskol'nogo vozrasta kak social'no-pedagogicheskaja problema / T.M. Churekova, V.N. Puranen // Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija: Gumanitarnye i obshhestvennyye nauki, 2017. – № 1. – S. 42-46.
4. Komarova T. S. Razvitie odarennosti i sposobnostej u detej ot rozhdenija do 10 let / T.S. Komarova // Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2015. – № 3. – S. 6-10.
5. Mardahaev L. V. Socializacija cheloveka kak social'no-pedagogicheskij process / L.V. Mardahaev // Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2009. – № 4. – S. 137.

Kabantseva, A.V. Socialization of children with emotional disorders. The upbringing and development of children has always been an important mission of society. This problem is increasingly important today due to the complex socio-economic conditions, accompanied by general destabilization, information attacks, and psychosocial tension. All this affects children's psycho-emotional condition, as one of the factors of socialization of the child.

According to the results of empirical studies into the psycho-emotional condition of children who lived in the area of active hostilities (Donetsk region, 2014-2018), 61.2% of the children had fears of different character, over 50% had fear of war, 53.2% experienced anxiety, 36.7% showed aggressiveness, and 18.4% had low self-esteem. It should be noted that when an individual is threatened, some changes take place in the body to prepare the body to fight or flee, which explains the sequence of bodily protective reactions. The presence of the above-mentioned psycho-emotional characteristics in children can cause deformations in their psycho-emotional condition with a further development of complex psychological and/or psychiatric problems that disturb children's adaptation and socialization in general including communication skills, development of neuroses and stress disorder.

The socialization of children with emotional disorders will be effective through the co-operation of teachers, psychologists, doctors and parents carried out in the psycho-medical-pedagogical system. Each specialist is responsible for the organization of specific work in accordance with his/her capabilities and qualifications. The joint activity increases the quality of care and interest in each case, develops motivation and creates good relationships between specialists.

Key words: fear of war; aggression; anxiety; collaboration of psychologists, teachers, doctors; socio-economic instability.

Відомості про автора

Кабанцева Анастасія Валеріївна, кандидат психологічних наук, учений секретар, старший науковий співробітник державного закладу "Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України" (м. Костянтинівка, Донецька область), доцент кафедри психології Міжрегіональної академії управління персоналом. м. Київ, Україна.

Kabantseva, Anastasia V., PhD, Senior researcher, Medical Rehabilitating Diagnostic Centre of Ukrainian Ministry of Health (Konstantinovka, Donetsk region, Ukraine). Assoc. Prof., Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.

E-mail: avk111-111@ukr.net

УДК 159.9:004.738.5

Назар М.М.

ФОРМУВАННЯ СУБ'ЄКТНОЇ АКТИВНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-ТРЕНІНГІВ

Назар М.М. Формування суб'єктної активності засобами інтернет-тренінгів. У статті розкрито ефективність навчально-психологічних інтернет-тренінгів з розвитку комунікативної компетентності для формування суб'єктної активності їх учасників. Суб'єктна активність розглядається як міра прояву в діяльності індивідууму цілеспрямованості по відношенню до перетворення дійсності, як об'єктивної, так і суб'єктивної. Групова навчально-психологічна тренінгова робота, що має на меті розвиток компетентності у спілкуванні та ґрунтується на застосуванні інфокомунікативних і мультимедійних можливостей мережі Інтернет, також сприяє формуванню суб'єктної активності. Вказаний зв'язок пояснюється, зокрема, когерентними та відповідними психологічними структурами, наявними у кожного з зазначених психологічних феноменів, що актуалізується та посилюється в процесі групового дистанційного навчання у віртуальному просторі Інтернету, інтенсифікується суб'єктно орієнтованим середовищем навчання – віртуальним освітнім простором.

Ключові слова: суб'єктність, суб'єктна активність, інтернет-тренінг.

Назар М.М. Формирование субъектной активности средствами интернет-тренингов. В статье раскрыта ефективність навчаюче-психологічних інтернет-тренингов розвитку комунікативної компетентності для формування суб'єктної активності їх учасників. Суб'єктна активність розглядається як міра проявлення в діяльності індивідуума целенаправленности по отношению к преобразованию действительности, как объективной, так и субъективной. Групповая обучаюче-психологическая тренинговая работа, имеющая целью развитие компетентности в общении и основывающаяся на применении инфокоммуникационных и мультимедийных возможностей сети Интернет, также способствует формированию субъектной активности. Указанная связь объясняется, в частности, когерентными и соответствующими психологическими структурами, имеющимися у каждого из отмеченных психологических феноменов, актуализируясь и усиливаясь в процессе группового дистанционного обучения в виртуальном пространстве Интернета, интенсифицируется субъектно ориентированной средой обучения – виртуальным образовательным пространством.

Ключевые слова: субъектность, субъектная активность, интернет-тренинг.

Постановка проблеми. До найголовніших психологічних потенціалів індивідуума відноситься суб'єктна активність, що визначає можливості впливати та перетворювати зовнішню та внутрішню дійсність (фізичну, соціальну, ментальну), враховуючи специфіку контексту, потреби адаптації до середовища, особливості комунікативної діяльності, досягнень, самореалізації. Людина у такій системі відносин перестав бути лише продуктом, що визначається впливами дійсності, яка її оточує, а здійснює себе як носія цілеспрямованих інтенцій, як перетворююча фізичної, соціальної, ментальної дійсності, середовища життя, розвитку, спілкування, здійснення різноманітних видів діяльності. Сучасні умови здійснення суб'єктної активності включені у глобальні процеси розповсюдження та впровадження інформаційних технологій, інфокомунікативних і мультимедійних можливостей, віртуальної дійсності мережевого простору, що надає нові ресурси у доступу до майже безмежних масивів знань, більш динамічних особистісних змін і розвитку суб'єктної активності. Необхідність відповідати значній швидкості суспільних змін, пов'язаних, зокрема, з бурхливою інтеграцією майже у всі сфери життя інформаційних технологій, створили запит на постійне – протягом всього життя – навчання, все більшою мірою дистанційне, комп'ютерно опосередковане, таке, що здійснюється у віртуальному середовищі Інтернету з використанням дистанційних навчальних курсів і занять. Формат дистанційного навчання, зокрема навчальних, психологічних і змішаних (навчально-психологічних) інтернет-тренінгів, стає все більш затребуваним. Формування суб'єктної активності в таких умовах стає ще більш актуальним, ніж раніше, адже ставить індивіда перед можливостями самому бути ініціатором і «творцем» змін гіпердинамічного середовища інформаційного суспільства, а не просто пасивно, з переживанням дезадаптації та стресових станів, підлаштовуватися під них.

Розвиток інформаційного суспільства сьогодні тісно пов'язаний з глобалізацією, техногенністю, опосередкованістю комп'ютерними розробками та технологіями, мультимедійністю, зростанням значення здатності обмінюватися знаннями та діяльністю, розширювати та розвивати соціальні контакти, вибудовувати взаємини між людьми. Важливість здатності до ефективної комунікації, комунікативної компетентності зростає в суспільстві та має особливе значення для індивідуальної продуктивності в соціумі. Майже тотальна інтеграція в життя та діяльність інформаційних технологій, розповсюдження віртуальних освітніх середовищ з інноваційними підходами до психолого-педагогічної роботи у мережі Інтернет, відкриває нові шляхи для формування як суб'єктної активності, так і її комунікативної компетентності. Групова навчально-психологічна робота, що здійснюється у віртуальному просторі Інтернету, починає відігравати все більш вагомий роль.

Формування суб'єктної активності засобами інтернет-тренінгів вказує на свою безсумнівну актуальність. Предметом дослідження є зв'язок суб'єктної активності та інтернет-тренінгів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У останніх дослідженнях (М.Л. Смольсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак, Ю.М. Лотоцька, М.М. Назар, П.П. Дітюк, В.В. Депутат та ін.) пропонується розділяти контентну архітектуру навчальної системи в інтернет-тренінгах та інших форматах дистанційного мережевого навчання на дві взаємопов'язані частини: інтерфейс, що відповідає за контент та організацію управління учинневою діяльністю (включає формування, розвиток і збереження вмотивованості та готовності учасників навчального процесу до навчання, педагогічний модуль, підготовку та застосування моделі учасників навчання, персоналізацію навчального процесу під психологічну специфіку учасників та рівень сформованості в них навчальних можливостей, організацію діяльності навчальних груп і спільнот тощо), та зміст навчання й систему експертної оцінки (дозволяють сформувати та максимально об'єктивно оцінити системи необхідних компетенцій) [6; 8; 9].

Спираючись на попередні дослідження (М.Л. Смольсон, М.М. Назар та ін.) психологічних потенціалів навчально-психологічних інтернет-тренінгів з корегування показників інтернет-залежності, агресивності, депресивності та інтенсифікації показників самоактуалізації у користувачів мережевого простору, показані продуктивні можливості інтернет-тренінгів та виявлена їхня роль як перспективної технології проведення групової роботи навчального та психологічного спрямування [8; 9; 10; 11].

Хоча психолого-педагогічні особливості та розвивальні потенціали інтернет-тренінгів все частіше концентрують фокус психологічних і педагогічних досліджень, можливості таких навчальних інструментів ще далекі від свого з'ясування. Питання формування суб'єктної активності сучасними інструментами дистанційного навчання у віртуальному просторі Інтернету, такими як групова навчально-психологічна робота, інтернет-тренінги, є відкритим і не вирішеним. Актуальність формування суб'єктної активності як серед ментальних представників інформаційного суспільства, так і серед носіїв мислення попередньої, індустріальної стадії (люди похилого та, частково, середнього віку), вказує на необхідність, з одного боку, поглиблення теоретичного аналізу та розробки цього напрямку, з другого – апробації, втілення та розвитку відповідних технологій на практичному рівні.

Мета статті – визначення ефективності навчально-психологічних інтернет-тренінгів з розвитку комунікативної компетентності для формування суб'єктної активності їх учасників.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Суб'єктну активність слід визначити як міру прояву в діяльності індивідуума цілеспрямованості, націленої на перетворення дійсності, а також

світоглядних позицій, переконань і переваг. Навчання, психологічна робота, спілкування, що здійснюються у контексті інтернет-тренінгів, є діяльностями, ефективне здійснення яких пов'язано з цілеспрямованістю, вмотивованістю, вираженням індивідуальних позицій тощо, в цілому – з суб'єктною активністю [3; 4; 13].

Формування суб'єктної активності надає індивідууму психологічні ресурси, розвиває інтелектуальні потенціали, що сприяють продуктивності в різноманітних напрямках діяльності та в різних аспектах соціальної адаптації, зокрема у безпосередньому («традиційному») та комп'ютерно опосередкованому спілкуванні. Компетентне спілкування, у свою чергу, передбачає практично у всіх випадках здійснення суб'єктної активності індивіда. Спілкування та психологічна здатність до нього складаються з певних складових, таких як визначення мети спілкування; врахування наміру учасників спілкування; виявлення властивостей контексту; фокусування уваги на комунікативних стратегіях і тактиках, що застосовуються учасниками спілкування для знаходження та актуалізації можливостей досягнення мети спілкування; підбір результативних та екологічних для конкретної ситуації та співбесідників власних стратегій комунікації; готовність гнучко змінювати свою поведінку в процесі спілкування; отримання задоволення від спілкування. До ключових складових суб'єктної активності, що надають характеристику діяльнісного стану індивідууму, відносяться націленість досягнути бажану мету, вмотивованість, стратегії щодо досягнення мети, рефлексія та емоції [1; 2].

Наголосимо актуальність дослідження сьогодні взаємодії спілкування та суб'єктної активності, їхнього когерентного розвитку, що здійснюється в контексті застосування сучасних технологій навчання та психологічної роботи, до яких відноситься, зокрема, групова навчально-психологічна робота, наприклад інтернет-тренінги.

Навчальна, психологічна та змішана (навчально-психологічна) робота, що здійснюється у груповому форматі, займає одну з провідних позицій у віртуальних освітніх просторах, оскільки сприяє більш або менш масовому залученню учасників, надаючи їм психологічні ресурси для інтелектуального розвитку, психологічних змін, формування суб'єктної активності [7; 10; 12].

В результаті включення індивідуумів у діяльність у віртуальному освітньому середовищі, зокрема навчання, спілкування, саморозвиток тощо, з допомогою впровадження інфокомунікативних і мультимедійних технологій у розв'язування навчальних завдань, застосовуються нові ресурси для розвитку мисленнєвої діяльності, підвищення рівня самоорганізації та самостійності учбової діяльності, розкриття учиннєвої мотивації [5; 9].

На підставі пролонгованого практичного досвіду проведення дистанційних і безпосередніх навчальних занять і програм, довготривалого теоретичного вивчення концептуальних засад та практичних можливостей групової роботи у мережевому просторі Інтернету, на технологічній платформі «Moodle» впроваджено дистанційний навчально-психологічний курс – «Тренінг комунікативної компетентності та успішного спілкування». Тренінг побудований на концептуальних засадах продуктивності дистанційного навчання у віртуальному просторі, розроблених у лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України [8; 10; 11].

Формування концепції «Тренінгу комунікативної компетентності та успішного спілкування», націленого на здійснення навчання та психологічної роботи у віртуальному мережевому середовищі, його (тренінгу) теоретичних положень, практичних завдань, розробка моделі його учасників суттєво базувалися на виділених психологічних складових комунікативної компетентності. Відповідні критеріальні параметри об'єктивної реєстрації змін поведінки у спілкуванні учасників тренінгу були показниками ефективності здійсненого навчання та психологічних змін.

Дистанційний навчальний курс складається з 20 етапів, завдання яких послідовно виконуються учасниками тренінгу, націлених на формування та розвиток в собі комунікативної компетентності та суб'єктної активності. Серед методів дослідження застосовані: теоретичний аналіз сучасних першоджерел за темою; діагностичні тести, що вимірюють розвиток комунікативної компетентності та відповідних комунікативних навичок, а також репрезентують референтні показники суб'єктної активності; методи соціально-психологічних тренінгів, такі як мінілекції, відеовправи, завдання на самоаналіз, вправи з моделювання ситуацій, вправи для релаксації тощо; технології математичної обробки даних з використанням програмних комплексів SPSS і Excel тощо.

В результаті розробки моделі когерентності формування суб'єктної активності та розвитку комунікативної компетентності виявлено зв'язок підвищення показників комунікативної компетентності з формуванням суб'єктної активності. Серед учасників інтернет-тренінгу відзначені помітні зміни у показниках суб'єктної активності та комунікативної компетентності, що відносяться до початку навчання у дистанційному навчальному курсі та до його завершення. Показники різних методик дослідження, що репрезентують суб'єктну активність і комунікативну компетентність, за час навчання в інтернет-тренінгу у більшості учасників покращилися. Використані навчальні технології слід вважати продуктивними для формування суб'єктної активності та розвитку комунікативної компетентності.

Висновки. В результаті теоретичного аналізу та емпіричного дослідження у форматі формуючого експерименту, націленого на визначення ефективності навчально-психологічних інтернет-тренінгів з розвитку комунікативної компетентності для формування суб'єктної активності їх учасників, показано, що інтернет-тренінги можуть вважатися ефективним навчально-психологічним інструментом для досягнення зазначених цілей. В процесі вивчення можливостей інтернет-тренінгу з розвитку комунікативної компетентності та формування суб'єктної активності учасників навчання, аналізу та осмислення його психологічних і організаційно-технічних особливостей, виявлено, що групова навчально-психологічна тренінгова робота, яка має на меті розвиток компетентності у спілкуванні та ґрунтується на застосуванні інфокомунікативних і мультимедійних можливостей мережі Інтернет, сприяє також формуванню суб'єктної активності. Вказаний зв'язок пояснюється, зокрема, когерентними та відповідними психологічними структурами, наявними у кожного з зазначених психологічних феноменів, що актуалізується та посилюється в процесі групового дистанційного навчання у віртуальному просторі Інтернету, інтенсифікується суб'єктно орієнтованим середовищем навчання – віртуальним освітнім простором.

Відзначається пряма кореляція між розвитком комунікативної компетентності та формуванням суб'єктної активності. Використовуючи інструменти розвитку комунікативної компетентності, можна сприяти формуванню суб'єктної активності, зокрема, в умовах здійснення групових навчальних і психологічних курсів, програм, тренінгів, що здійснюються у мережі Інтернет на ґрунті сучасних інфокомунікативних і мультимедійних технологій.

Перспективи подальших досліджень. Розкриття потенціалів формування суб'єктної активності з використанням технологій групового дистанційного навчання та психологічної роботи, що здійснюються у віртуальному просторі мережі Інтернет, формування суб'єктної активності в умовах розвитку інших психологічних компетенцій інструментами інтернет-тренінгів, аналіз психологічних, педагогічних, розвивальних потенціалів відповідних процесів, інтеграція та впровадження навчально-психологічних інтернет-тренінгів у віртуальні освітні простори – важливі та значущі завдання сучасної психології та педагогіки, що повинні бути вирішені та науково осмислені надалі для активного впровадження у практику психології, навчання та освіти. Науково-практична розробка зазначених питань повністю узгоджується з напрямками подальшого розвитку та філософією інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности. / К.А. Абульханова-Славская – М.: Изд-во «Наука», 1980. – 336 с.
2. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. / К.А. Абульханова-Славская – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
3. Азлецкая Е.Н. Личностные и средовые детерминанты формирования субъектности личности : дис. ... канд. психол. наук. – 19.00.01. – Общая психология, психология личности, история психологии / Азлецкая Елена Николаевна – Краснодар, 2002. – 194 с.
4. Александрова Н.Х. Особенности субъектности человека на поздних этапах онтогенеза. / Н.Х. Александрова // Развитие личности. – 2000. – № 3-4. – С. 101-125.
5. Дивак В.В. Використання віртуальних навчальних середовищ у підвищенні кваліфікації директорів загальноосвітніх навчальних закладів. / В.В. Дивак // Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття): міжнар. наук-практ. Інтернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. URL: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Dyvak_Vladymyr_2012.doc (дата звернення: 2019.02.03).
6. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / [М.Л. Смутьсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак та ін.] ; за ред. М.Л. Смутьсон. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 240 с.
7. Львова А.И. Интернет-тренинг как новая возможность групповой психологической работы. // А.И. Львова, И.А. Рязанцева – Москва: МГУ. – 2004. – URL: http://flogiston.ru/articles/netpsy/inet_training (дата звернення: 2019.02.04).
8. Назар М.М. Деякі інструменти дистанційного навчання у розвитку суб'єктної активності. / М.М. Назар // Технології розвитку інтелекту. – Т. 2. – № 7 (18). – Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2017. URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/315 (дата звернення: 2019.02.21).
9. Назар М.М. Інтернет-спілкування як чинник особистісних змін у юнацькому віці [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 – педагогічна та вихова психологія – Київ, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. НАПН України –2010. – 396 с.
10. Смутьсон М.Л. Психологічні особливості віртуальних навчальних середовищ. / М.Л. Смутьсон. // Технології розвитку інтелекту. – Київ : Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2012. – URL: http://psytir.org.ua/upload/journals/3/authors/2012/Smulson_Maryna_Lazarivna_-_Psyhologichni_osoblyvosti_virtualnyh_navchalnyh_seredovysh.doc (дата звернення: 2019.02.19).
11. Смутьсон М.Л. Учінна діяльність у віртуальному освітньому просторі. / М.Л. Смутьсон // Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття): міжнар. наук-практ. інтернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. – URL: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Smulson_Maryna_2012.doc (дата звернення: 2019.02.15).
12. Чумак В.В. Впровадження дистанційних технологій у процес розв'язування студентами психологічних задач. / В.В. Чумак // Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття): міжнар. наук-практ. Інтернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. – URL: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Chumak_Viktor_2012.doc (дата звернення: 2019.01.30).
13. Maheu M., McMenamin J. Telepsychology Best Practices. New York : Oxford University Press Publication, 2012.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Abul'hanova-Slavskaja K.A. Dejatelnost' i psihologija lichnosti. / K.A. Abul'hanova-Slavskaja – M.: Izd-vo «Nauka», 1980. – 336 s.
2. Abul'hanova-Slavskaja K.A. Strategija zhizni. / K.A. Abul'hanova-Slavskaja – M.: Mysl', 1991. – 299 s.
3. Azleckaja E.N. Lichnostnye i sredovye determinanty formirovanija sub#ektnosti lichnosti : dis. ... kand. psihol. nauk. – 19.00.01. – Obshhaja psihologija, psihologija lichnosti, istorija psihologii / Azleckaja Elena Nikolaevna – Krasnodar, 2002. – 194 s.
4. Aleksandrova N.H. Osobennosti sub#ektnosti cheloveka na pozdnih jetapah ontogeneza. / N.H. Aleksandrova // Razvitie lichnosti. – 2000. – № 3-4. – S. 101-125.
5. Dyvak V.V. Vykorystannia virtualnykh navchalnykh seredovyshch u pidvyshchenni kvalifikatsii dyrektoriv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv. / V.V. Dyvak // Virtualnyi osvitnii prostir: psykholohichni problemy (Psykholohiia novoho tysiacholittia): mizhnar. nauk-prakt. Internet-konf., 28 travnia 2012 r.: tezy dopovidei. URL: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Dyvak_Vladymyr_2012.doc (data zvernennia: 2019.02.03).
6. Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady : monohrafiia / [M.L. Smulson, Yu.I. Mashbyts, M.I. Zhaldak ta in.]; za red. M.L. Smulson. – Kirovohrad : Imeks-LTD, 2012. – 240 s.
7. L'vova A.I. Internet-trening kak novaja vozmozhnost' gruppovoj psihologicheskoi raboty. // A.I. L'vova, I.A. Rjazanceva – Moskva: MGU. – 2004. – URL: http://flogiston.ru/articles/netpsy/inet_training (data zvernennja: 2019.02.04).
8. Nazar M.M. Deiaki instrumenty dystantsiinoho navchannia u rozvytku subiektnoi aktyvnosti. / M.M. Nazar // Tekhnologii rozvytku intelektu. – T. 2. – № 7 (18). – Kyiv : Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2017. URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/315 (data zvernennia: 2019.02.21).
9. Nazar M.M. Internet-spilkuвання yak chynnyk osobystykh zmin u yunatskomu vitsi [Tekst] : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 – pedahohichna ta vikova psykholohiia – Kyiv, In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka. NAPN Ukrainy – 2010. – 396 s.
10. Smulson M.L. Psykholohichni osoblyvosti virtualnykh navchalnykh seredovyshch. / M.L. Smulson. // Tekhnologii rozvytku intelektu. – Kyiv : Instytut psykholohii im. H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2012. – URL: http://psytir.org.ua/upload/journals/3/authors/2012/Smulson_Maryna_Lazarivna_-_Psyho logichni_osoblyvosti_virtualnyh_navchalnyh_seredovyshch.doc (data zvernennia: 2019.02.19).
11. Smulson M.L. Uchinnieva diialnist u virtualnomu osvitnomu prostori. / M.L. Smulson // Virtualnyi osvitnii prostir: psykholohichni problemy (Psykholohiia novoho tysiacholittia): mizhnar. nauk-prakt. internet-konf., 28 travnia 2012 r.: tezy dopovidei. – URL: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Smulson_Maryna_2012.doc (data zvernennia: 2019.02.15).
12. Chumak V.V. Vprovadzhenia dystantsiinykh tekhnologii u protses rozviazuvannia studentamy psykholohichnykh zadach. / V.V. Chumak // Virtualnyi osvitnii prostir: psykholohichni problemy (Psykholohiia novoho tysiacholittia): mizhnar. nauk-prakt. Internet-konf., 28 travnia 2012 r.: tezy dopovidei. – URL: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Chumak_Viktor_2012.doc (data zvernennia: 2019.01.30).
13. Maheu M., McMenamin J. Telepsychology Best Practices. New York : Oxford University Press Publication, 2012.

Nazar, M.M. Formation of agency by means of internet trainings. The article analyzes the effectiveness of communication competence internet trainings in the formation of individuals' agency. Agency is defined as a level of the individual's purposeful activity aimed to transform reality, both objective and subjective. Communication competence group training, which is based on information and communication capabilities of the Internet, contributes to the development of trainees' agency. This effect is due to the coherent and relevant psychological structures present in each of the above mentioned psychological phenomena, which is actualized and intensified in the process of group training in the virtual space of the Internet and by the subject-oriented training environment, i.e. a virtual educational space. Using the communication competence development tools, it is possible to promote individuals' agency, in particular, by means of educational and psychological Internet courses and programs based on modern information and communication technologies. An important objective of modern psychology and education is the promotion of individuals' agency using group distance learning and psychological technologies in the virtual space of the Internet, the development of individuals' activity through the development of their psychological competences using Internet training tools, the analysis of psychological, educational and developmental potentials of Internet training, as well as the integration and introduction of educational psychological Internet training in educational space.

Key words: agency, activity, internet training

Відомості про автора

Назар Максим Миколайович, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Nazar, Maksim M., PhD, Senior Researcher, Laboratory of Modern Information Technologies in Education, G.S.Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: apartment@bigmir.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9104-2585>